

‘Nazismens danske soldater’ er et heftigt og vedkommende hovedværk

Soldater fra Frikorps Danmark. Foto: Nationalmuseet

NIELS DICHOV LUND

20.12.2025

BØGER // ANMELDELSE – “Udforskningen og historieskrivningen om besættelsestiden har haft faser med skiftende syn og tilgang. Med *Nazismens danske soldater*, der handler om de danske statsborgere, der gik over til fjenden og meldte sig i tysk krigstjeneste, er vi nået til tredje-/fjerdegeneration af historikere, der kan nærme sig og skærpe tingene på ny, balanceret måde, samtidig med at nyt materiale faktisk dukker op,” skriver Niels Dichov Lund. “Det er både heftigt og nøgternt, beklemmende og vedkommende.”

Nazismens danske soldater. Danskere i Waffen-SS fra besættelse til efterkrigstid

Forfattere: Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith

Forlag: Lindhardt og Ringhof

Udkom d. 21. oktober 2025.

Det er over 80 år siden. Og 2. Verdenskrig dukker bestandigt op igen på nye måder. Fortsat masser af bogudgivelser, spillefilm, tv-dokumentarer etc. oplyser, foruroliger

og spejler både senere tider og de aktuelle krige. Men der er også gråzoner, kompleksitet og skjulte sider i det sort-hvide – og måske i stigende grad?

Samarbejdspolitikken i Danmark spørger stadig og trækker nok så meget dramatik med sig: Jesper Christensens fabrikant-balance i dobbeltfilmen *De forbandede år* og 1945-sommerens minerydning i Vestkystens sand havde grimme sider. Selv de folkekære serier *Matador* og *Badehotellet* har godt stof omkring økonomisk fraternisering.

De sorte – i tysk krigstjeneste

Og historieforskningen er fulgt med, som det fremgår af værket *Nazismens danske soldater. Danskere i Waffen-SS fra besættelse til efterkrigstid*, en ny voluminøs bog om de danske statsborgere, der gik over til fjenden og meldte sig i tysk krigstjeneste, herunder østfrontfrivillige og frikorpsfolk.

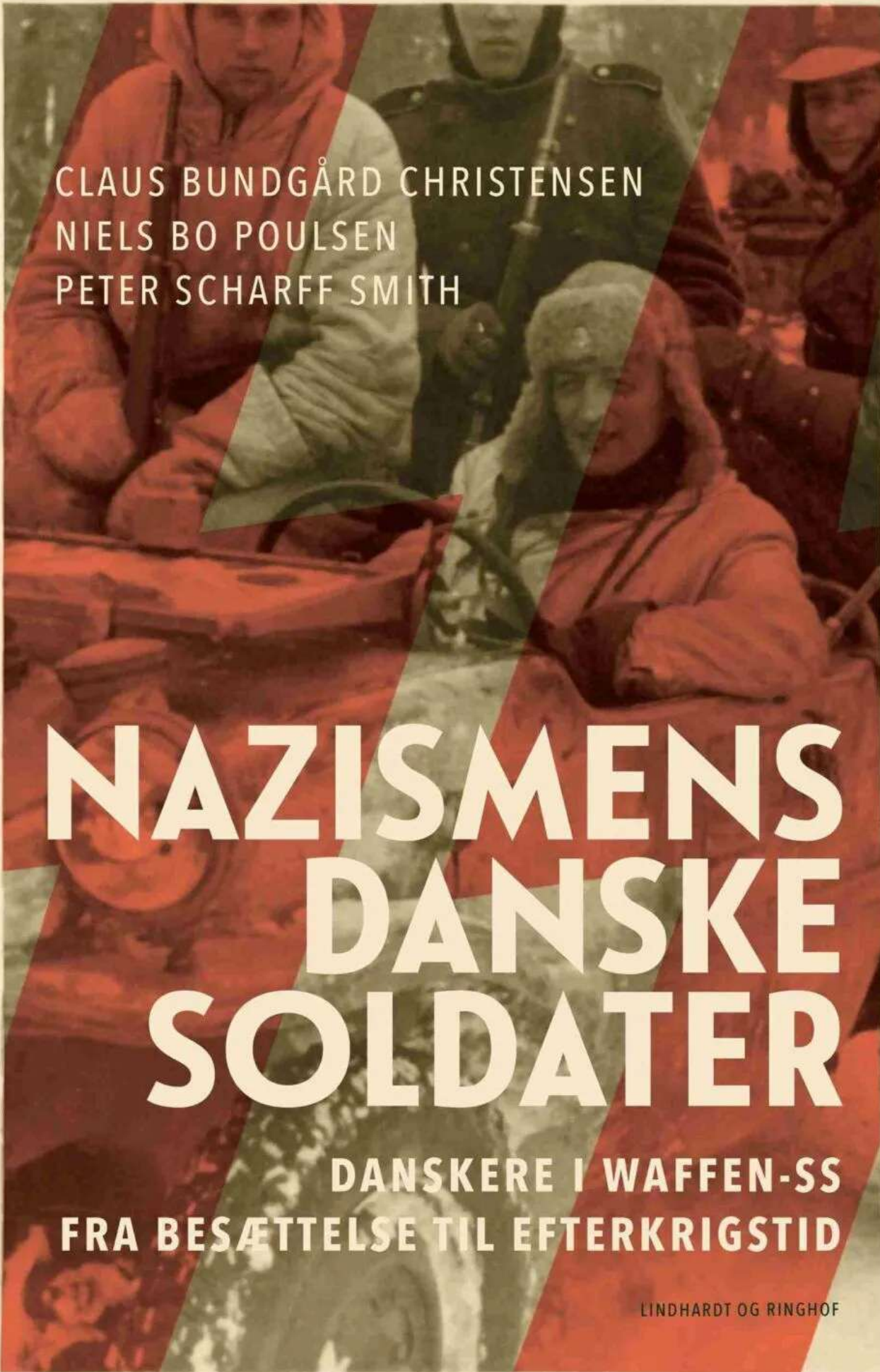
Nu 27 år efter øget med 300 sider, bredt kildegrundlag og ajourført viden i en klarere struktur står den som et hovedværk om besættelsestiden – med omhu og soberhed samt afvejede og alt andet end krigeriske konklusioner i forhold til det sort-hvide

Årene var især 1941-44, hvor ca. 12.000 mænd meldte sig, men kun ca. 6000 blev antaget, heraf en fjerdedel fra det tyske mindretal i Sønderjylland, og hvortil kom en del kvinder med tjeneste i Tysk Røde Kors (frontsøstre) eller for værnemagten i Danmark.

De meldte sig typisk for ubestemt krigstid, og hoveddrivkraften var klar nazitilslutning forenet med antikommunisme, men også eventyrlyst, indtjeningsmuligheder og bestemte mandeidealere spillede ind. Den sociale profil tegnede udpræget ufaglærte, faglærte eller landbrugsarbejdere i 20'erne, og som udlændinge i den tyske hær var mændene velsete med netop *germansk* etnicitet. Ca. 2000 døde, og af de tilbageværende deserterede flere undervejs.

Baggrund og udførelse

Bogen skildrer forudsætninger og begivenheder: den politisk-ideologiske højreekstremisme op gennem 30'erne, nazi-tilslutningen via DNSAP og SS-organiseret uddannelse med korpsidealere om germansk overlegenhed i forhold til både jøder og østeuropæere. Væsentligt blev Tysklands angreb på Sovjet i juni 1941, der aktiverede kommunismehadet.

CLAUS BUNDGÅRD CHRISTENSEN
NIELS BO POULSEN
PETER SCHARFF SMITH

NAZISMENS DANSKE SOLDATER

DANSKERE I WAFFEN-SS
FRA BESÆTTELSE TIL EFTERKRIGSTID

LINDHARDT OG RINGHOF

Dernæst følges disse frivillige tæt i deres tjenestesammenhænge geografisk spredt, men ofte i voldsomme kamphandlinger ved fronten, og samtidig berettes om, hvordan den danske befolkning 'hjemme' stort set gennemgående tog afstand fra dem.

Lige efter befrielsen offentliggjorde modstandsbevægelsen det dansk nazistpartis medlemsliste – det såkaldte Bovrupkartotek (der i dag ligger næsten fuldstændigt på nettet); navne skulle frem i lyset og gabestokken.

 Bogen kan perspektiverende minde os om de polariseringer, der ikke ligefrem synes aftagende i Danmark

Udforskningen og historieskrivningen om besættelsestiden har haft faser med skiftende syn og tilgang; her er vi nået til tredje-/fjerdegeneration af historikere, der kan nærme sig og skærpe tingene på ny, balanceret måde, samtidig med at *mands minde* er ved at være udløbet og stadig nyt materiale faktisk dukker op. Det er både heftigt og nøgternt, beklemmende og vedkommende.

Eftermæle og historiebrug

Bogen følger interessant nok med langt ind i eftertiden – blev de glemt, eller forsvandt de i skam og vanære? Mange lukkede ned i en personlig tavshedsmodus. Det havde været hårde oplevelser, men der var også fortsat brænde til bålet. Der kom mange forskellige udgivelser, med erindringer, interviews og breve fra de frivillige selv, fra nogle som skrev forherligende beretninger, og fra historikere og journalister.

Det gav nuancer, men blev også en kampplads. Der blev dannet veteranforeninger, hvor det gamle kammeratskab blev til nostalgiske møder, og der var lobbyvirksomhed og kult i forbindelse med en senere nynazismen. I 1969 etableredes for de faldne *Fællesskabets Mindelund* ved Silkeborg, og der findes fortsat små hjemmesider og Facebook-grupper tilknyttet en støtteopinion. Arkivalierne efter deltagerne er eftertragtede, som systematiske tyverier fra Rigsarkivet for nogle år siden viste det.

Fra den danske vinkel gjaldt straffen landsforræderi, og her opstod også den sejlivede modhistorie. At de frivillige intet ulovligt havde foretaget sig, blot gjort det Regeringens samarbejdspolitik havde tilladt – om end ikke tilskyndet til, og at de således som de små fisk blev ofret. Først årtier senere, hvor forskellig ny dokumentation dukkede op, kom der fokus på deltagelse i egentlige krigsforbrydelser med massedrab mod civile – i et internationalt perspektiv. Eftermælet er sammensat.

— — — —

Den nye solide standardbog

Bogen er lang, men i det læseværdige sprog uden større teoretisk indvikling bør alle interesserede kunne være med. Undervejs beskrives også den almindelige krigsudvikling i årene, fornuftigt nok for at give konteksten, men måske kunne der være strammet her.

Lidt særegent erstatter de tre velmeriterede forskeres bog en tidligere bog med samme intention og emne fra 1998, hvor de som unge fik udgivet deres universitetsspeciale, *Mellem hagekors og Dannebrog*. Nu 27 år efter øget med 300 sider, bredt kildegrundlag og ajourført viden i en klarere struktur står den som et hovedværk om besættelsestiden – med omhu og soberhed samt afvejede og alt andet end krigeriske konklusioner i forhold til det sort-hvide.

Det omfattende og solide standardværk, man går til med noter og fyldige referencer, oversigter og bilag, register og mange interessante, nyfundne fotoillustrationer. Og fornemt, at Lindhardt & Ringhof binder an med så stor en udgivelse – angiveligt uden den fondsstøtte, seriøs forskningslitteratur sædvanligvis kræver for at blive trykt.

Ekstremisme som stadig udfordring

Stopper det aldrig? Troede vi, det var et overstået kapitel, eller kan der stadig graves mere frem – til oplysning og fascination af det – måske – uforståelige og skræmmende? Følelserne bør være kølnet, og udskamningen stilnet efterhånden som ingen overlevende deltagere er tilbage, så vi kan gå fra skam til læring.

Landsforræderi er dog ikke kun noget gammelt med Corfitz Ulfeldt eller senest med retsopgøret. Der kommer stadig både politik, moral og juraparagraffer i sving i forbindelse med retssager og domfældelser over for danske statsborgere, der 'ikke vil Danmark det godt', eksempelvis sympatisørerne med Islamisk Stat.

I de tre forfatteres slutord gælder det nødvendigheden af at forske i *politisk ekstremisme* som en del af at værne om demokrati. Bogen kan perspektiverende minde os om de polariseringer, der ikke ligefrem synes aftagende i Danmark.

POV dækker kulturlivet med klassiske anmeldelser, interviews, essays og fotoreportager. Klik dig videre her.

Claus Bundgård Christensen

Lindhardt & Ringhof

Niels Bo Poulsen

Niels Dichov Lund

Peter Scharff Smith

NIELS DICHOV LUND

Født 1950 - lektor emeritus ved Institut for Kommunikation på Københavns Universitet Uddannet cand.mag. i dansk og historie ved KU i 1978 og ph.d. fra Institut for Nordisk Filologi ved KU i 2000. Fra 1978 ansat ved Danmarks Biblioteksskole som lektor, fra 2013-2019 ved Københavns Universitet ...

POV Overblik

Støt POV's arbejde som uafhængigt medie og modtag **POV Overblik** samt dagens udvalgte tophistorier alle hverdage, direkte i din postkasse.

- Et kritisk nyhedsoverblik fra ind- og udland
- Indsigt baseret på selvstændig research
- Dagens tophistorier fra POV International
- I din indbakke **alle hverdage** kl. 12.00
- Betal med **MobilePay**

For kun 25 kr. om måneden giver du POV International mulighed for at bringe uafhængig kvalitetsjournalistik.

25 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

PODCAST

SPONSOREREDE ARTIKLER

SKRIBENTBASEN

POV STUDY

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE

GÆSTESKRIBENTER

SAMARBEJDSPARTNERE

DEBATREGLER

BLIV MEDLEM

HANDELSBETINGELSER